

Марія Ярмоленко

КОНЦЕПТ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Окреслено зміст концепту регіону в соціогуманітарних науках. Висвітлено загрози використання регіональної специфіки та штучного виокремлення регіонів на теренах України у гібридній війні. Визначено особливості використання регіональних відмінностей для створення фейкових повідомлень у ЗМІ.

Ключові слова: *регіон, регіональна специфіка, ідентичність, етнокультурний розвиток, методи дослідження.*

Maria Yarmolenko. The concept of the region in the context of ethno-national identity of modern Ukraine. Maintenance of concept is

outlined region in humanity sciences. The threats of the use of regional specific and artificial selection of regions are lighted up on earth of Ukraine in hybrid war. The features of the use of regional features are certain for creation of lie reports in MASS-MEDIA.

Key words: *region, regional specific, identity, ethnic-cultural development, research methods.*

Постановка проблеми. В умовах сучасних суспільно-політичних трансформацій в Україні особливого значення набув дискурс щодо врахування історичних, соціально-економічних, цивілізаційних, культурно-духовних особливостей регіонів держави в її подальшому розвитку. Соціогуманітаристика зосередилася на з'ясуванні історичної обумовленості специфіки розвитку України, її регіонів, прогностичній функції науки на засадах всебічного аналізу досвіду розвитку держави і суспільства. Науковий та суспільний інтерес до проблеми регіоналізації країни є складовою дослідження об'єктивних глобальних процесів, характерних для всіх пострадянських держав, які тривалий час перебували в максимально централізованій системі тоталітарного режиму. Розпад СРСР, глибока економічна та соціально-політична криза, що охопила ці держави, спричинили появу тенденцій децентралізації в багатьох сферах суспільно-політичного життя. Це, у свою чергу, актуалізувало дослідження, пов'язані із вивченням ідентичностей населення окремих регіонів України, посиленню уваги власне до регіональної ідентичності як результату історичного розвитку певних територій.

Огляд історіографії засвідчив значні досягнення в опрацюванні різноманітних аспектів конструювання, штучного насадження певних ідентичностей, які, за задумом, у тому числі, й закордонних консультантів та технологів, мали стати основою регіональної ідентичності певних районів України. У медійному та політичному дискурсі цілеспрямовано акцентувалася тема «двох Україн» – з різною мовою, культурою, релігією, політичними цінностями і геополітичними перевагами. Наслідком стало значне посилення регіоналізації електоральних симпатій, посилення суспільних суперечностей довкола мовних, релігійних та інших етнокультурних цінностей.

Поступово дії окремих політичних сил як на теренах України, так і поза її межами стали вкладатися в рамки гібридної війни, мета якої окреслилася як розкол Української держави. Розгортання Російською Федерацією гібридної війни, складовою якої виступили дії, спрямовані на деформацію історичної пам'яті населення України, відбувалося за всебічної підтримки відцентрових процесів на українських землях. Одним із аспектів штучної децентралізації України було викривлення суті визначення поняття «регіон», засноване на підміні понять, ігноруванні принципу історизму та продиктованій політичними цілями взаємозаміні використання методів індукції та дедукції. Цей процес супроводжувався «вкиданням» у науковий дискурс різного роду фейків, основу яких становило і становить як, власне, тлумачення терміна «регіон», так і виокремлення окремих регіонів України. Саме тому видається важливим висвітлення концепту регіону у контексті етнонаціональних ідентичностей сучасної України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти осмислення концепту регіону містяться у працях українських дослідників М.Дністрянського, В.Кубійовича, Л.Нагорної, Я.Верменич, М.Долішнього, П.Надолішнього, М.Панчука, І.Зварича. У методологічному відношенні важливими видаються студії Л.Уафтхеда, М.Догана, Д.Пелассі, О.Гамана, В.Гельмана, Р.Туровського, А.Здравомислова.

Вклад основного матеріалу. Світовий досвід засвідчує, що більшість проблем соціально-економічної і політичної незбалансованості та нестабільності зароджуються і виявляються, насамперед, на рівні регіонів і лише пізніше вони набувають національного характеру і набирають глобального масштабу. Цим визначається ключова роль регіону як природно-економічної, політико-культурної, історико-етнографічної одиниці у дослідженні і конструктивному вирішенні питань стабільного розвитку, значення його як методологічної і методичної бази наукових досліджень і практичних дій. Тим більше, таку концепцію можна застосовувати до специфічних умов України, де гострота соціально-економічних і екологічних проблем розвитку має особливо виражені регіональні характеристики, що визначає необхідність пошуку нової парадигми регіональної і транскордонної політики України.

Поняття «регіон» давно відоме і досить поширене в світі, а регіоналізм як незалежний соціокультурний і політичний рух виник в Європі ще у другій половині ХІХ століття. Проте наявні підходи до визначення регіону досить сильно відрізняються. В професійній мові географів слово «регіон», або «район», застосовують щодо територій досить різної площі, які характеризуються певною однорідністю. Е.Айзмен наголошував, що «ієрархію регіонів визначає тільки наукова проблема. Регіон детермінований тим питанням, вивченням якого ми займаємося... варто нам тільки заглибитися в чисто просторове теоретизування – і дефініція «регіон» зникає» [34].

У сучасній економічній науці найбільшого поширення набули чотири парадигми регіону: регіон-квазідержавна, регіон-квазікорпорація, регіон-ринок (ринковий ареал), регіон-соціум. Регіон як квазідержавна являє собою відносно відокремлену систему держави та національної економіки. У багатьох державах регіони акумулюють все більше функцій і фінансових ресурсів, що раніше належали «центру» (процеси децентралізації та федералізації). Регіон як квазікорпорація являє собою значний суб'єкт власності (регіональної та муніципальної) та економічної діяльності. У цій якості регіони стають учасниками конкурентної боротьби на ринках товарів, послуг, капіталу (прикладом може слугувати захист «торгової марки» місцевих продуктів, змагання за більш високий регіональний інвестиційний рейтинг). Підхід до регіону як до ринку, що має певні кордони, акцентує увагу на загальних умовах економічної діяльності та особливостях регіональних ринків різних товарів і послуг, праці, кредитно-фінансових ресурсів, цінних паперів, інформації, знання тощо. На думку А. Гаврилова, регіон як соціально-економічна система може бути представлений сукупністю п'яти основних підсистем, до яких належать: системоутворююча база, системообслуговуючий комплекс, екологія, населення, інфраструктура ринку [7, с.10]. Підхід до регіону як до соціуму висуває на передній план відтворення суспільного життя (населення і трудових ресурсів, освіти та охорони здоров'я, культури, навколишнього середовища) та розвиток системи розселення [31].

Протягом останніх років регіоналістика вийшла поза усталені межі соціально-економічної географії та економіки і віднайшла

свою нішу в системі історичних наук, які дедалі частіше звертають увагу на методологію дослідження культурного потенціалу регіонів, регіональну складову у політичному і етнокультурному процесі. Нині діапазон регіональних студій розширився: історіозація знань про регіони дозволяє виокремити етнополітичні витоки, історичні корені сучасних етнокультурних і етнодемографічних проблем, які мають розв'язувати центральні та місцеві органи влади. Сучасна регіоналістика є сукупністю дослідницьких парадигм і методів (зонально- і конкретно-наукових, міждисциплінарних), орієнтованих на вивчення регіонів різних рівнів (насамперед на мезо- і макрорівні), закономірностей їх формування й функціонування з урахуванням історичних, етнодемографічних, конфесійно-релігійних, політико-правових, природно-ресурсних особливостей, специфіки територіально-управлінської організації, ролі кожного з регіонів держави у національному та міжнародному поділі праці.

Історична регіоналістика на рубежі XX і XXI ст. перетворилася на окремий науковий напрям і реконструює регіональне співтовариство як складну хронотопонімічну систему; водночас як базове умовне поняття вводить не історико-культурну зону, а історико-географічний регіон. Виділяючи і характеризуючи певні регіони України (Захід, Схід, Південь, Центр), враховувалося наступне: характер розселення місцевих мешканців і способи освоєння ними території, ступінь збереження комплексів традиційної культури, особливості їхнього менталітету та історичної пам'яті. При цьому підставою для виокремлення зазначених регіонів стала наявність ознак, які характерні лише для цих територій, а також внутрішніх регіональних елементів і системних етнокультурних зв'язків між ними. В основу ретроспективної регіоналізації мають також закладатися природно-географічні, соціально-економічні, політичні та етнокультурні ознаки. Я.Верменич вважає, що при цьому аналітики локальної історії мають розширювати часовий діапазон регіональних студій і брати до уваги об'єктивні та суб'єктивні відмінності у соціально-економічному і політичному розвитку, територіальній організації, правовій, політичній, соціонормативній культурі, а також мовні й конфесійні орієнтації [6, с.18–21].

М.Долішній зауважив, що «чинне законодавство України не містить однозначного визначення змісту поняття «регіон» з

урахуванням його економічної, соціальної та правової суті» [12, с.484–485]. Щоправда, у науковій літературі поняття «регіон» і «адміністративно-територіальна одиниця» нерідко ототожнюються, що є не завжди коректним і правомірним. Викликає певні застереження й визначення географів, які в основу районування здебільшого вкладають природно-географічні чинники [24, с.41–42].

Значно багатогранніше це поняття розкрито у міжнародному праві та практиці міждержавних відносин. Зокрема, Хартія регіоналізму Європарламенту (1998 р.) трактує регіон як гомогенний простір, що характеризується фізико-географічною, етнічною, культурною спільністю, а також спільністю господарських структур та історичної долі [3, с.10–15]. Регіоном можна вважати не лише адміністративну одиницю субнаціонального рівня з чітко визначеним кордоном (Крим – АР Крим; Буковина – Чернівецька область; Закарпаття – Закарпатська область), але й неадміністративну територіальну одиницю субнаціонального рівня (наприклад, Буджак, Карпатський регіон, Західна Україна та ін.). Власне, ми пропонуємо в історичному дослідженні головні регіони (Захід, Схід, Центр, Південь) аналізувати як поліфункціональні й багатоскладові соціально-територіальні конструкції, які постійно внутрішньо змінюються. Вони є однорідними з погляду певних критеріїв, за якими і відрізняються від суміжних територій. Трактування регіону як соціуму притаманне не лише історикам, але й соціологам, культурологам, фахівцям з теорії державного управління [33, с.100].

М. Дністрянський вважає, що територіальна організація етнонаціональної сфери більшості держав світу є синтезом територіальних структур окремих етнічних спільнот і груп, основними елементами якої є суцільні етнічні території, райони компактного зосередження етнічних меншин, етноконтактні смуги, етнозмішані ареали. Поліетнічність держави, на його думку, визначають не за фактом наявності представників різних етнічних спільнот, а за множинністю ареалів корінних етнічних територій. М. Дністрянський, взявши за основу типологічні відмінності територіальної організації етнонаціональної сфери держав, загальні кількісні співвідношення етнонаціональних спільнот та історико-географічні передумови, виділив такі основні типи держав (за

особливостями етнонаціональної сфери держави): 1) міжетнічні держави, в основі яких є етнічна територія одного етносу за незначної частки (до 10 %) етнічних меншин і малих корінних народів; 2) переважно моноетнічні держави, понад 80 % території яких – ареал розселення одного етносу за наявності невеликих ареалів компактного розселення етнічних меншин та малих корінних народів; частка державо-формуючого етносу в абсолютній кількості населення – понад 65 %, а розселення етнічних меншин має переважно малокомпактний та дисперсно-змішаний характер; 3) держави з наявністю двох домінуючих етнічних ареалів корінних етносів і порівняно незначною часткою (до 10 %) етнічних меншин – здебільшого двоетнічні держави [10, с.36–37].

Вивчення етнополітичних процесів, на думку М.Дністрянського, засвідчує, що серед сукупності чинників життєдіяльності та політичної активності етнонаціональних спільнот і груп визначальне значення у етнополітичних процесах має насамперед територіальна організація етнонаціональної сфери, тобто розміщення етнічних спільнот і груп по території, включаючи і їхнє розселення, і територіальні співвідношення та зв'язки між структурно-територіальними підрозділами. Основу територіальної організації етнічних спільнот становить етнічна територія – порівняно стійкий ареал розселення етносу, у межах якого він у більшості випадків становить відносну чи абсолютну більшість. Територіальна організація етнічної спільноти завжди перебуває у тісному зв'язку з її людністю, яка визначає повноту структури етносу, тобто наявність окремих підрозділів, які у процесах життєдіяльності забезпечують постійне його оновлення, адаптацію до різних викликів та до нових, часом несприятливих умов. Поєднання людності етнічної спільноти з розмірами та властивостями етнічної території становить її демогеографічний потенціал. А з огляду на невідповідність етнічної і політичної карт світу, територіальна організація етнонаціональної сфери більшості держав є синтезом територіальних структур окремих етнічних спільнот і груп [11, с.10]. Цей факт порівняно часто використовується для політичного тиску на певні державні утворення через «захист» представників етнічної групи, яка проживає на території іншої держави. У цьому контексті виділення районів чи регіонів

виключно на основі проживання на їх території представників певних етнічних спільнот може розглядатися як засіб «легітимації» дій держав-агресорів. Так, однією з головних проблем етнополітичного розвитку східних та південних регіонів України можна назвати «російську проблему», що зводиться до використання «мовної карти» та культивування гасел «захисту співвітчизників», «порушення прав росіян» тощо.

П.Надолішній вводить до наукового обігу поняття «етно-регіон». За його визначенням етнорегіон – «це відповідна територія, яка за сукупністю взаємозв'язаних етнічних елементів, характером та інтенсивністю етнічних процесів відрізняється від інших територій і може виступати як окремий (самостійний) об'єкт державної етнонаціональної політики». Розглядаючи етнорегіони як простір концентрованого вияву етнонаціональних факторів на ґрунті місцевої специфіки, П.Надолішній виокремив кілька груп адміністративних одиниць сучасної України. Такими, на його думку, є: 1) група центральних та північних областей; 2) західні області (за винятком Закарпатської та Чернівецької); 3) східні і південні області (за винятком Одеської); 4) Закарпатська, Одеська, Чернівецька області; 5) Автономна Республіка Крим і Севастополь. Більш абстрактного підходу до проблеми дотримується В.Якушик, який зазначив, що відповідно до його поглядів «розгляд поданих моделей різновидностей політико-правового статусу регіонів має суто теоретичний характер. Україна у цьому контексті розглядається як існуючий у визначених чинною Конституцією України межах соціум із урахуванням теоретичної перспективи входження до його складу інших регіонів і (або) втрати окремих регіонів». Дослідник визначив шість можливих різновидів політико-правового статусу регіонів та п'яти типів держав залежно від «набору використовуваних моделей статусу регіонів». Україна розглядається виключно як заселена територія, поділена на регіони. Однак Україна являє собою не лише територію, а її народ (зі своєю історією, багатоетнічним складом і полікультурним середовищем та соціальними відносинами) не є просто соціумом [27, с.79].

Важливою умовою забезпечення комплексного аналізу характеристик ареальної єдності є введення поняття «історико-культурна зона», що включає сукупність як артефактів матеріальної культури,

так і матеріалізованих культурних об'єктів, нерозривно пов'язаних із ландшафтом (топохронів). Завдяки цьому вдається не тільки повному ідентифікувати культурологічні категорії, але й пояснювати усталеність територіальних кордонів (меж) при зміні епох і державно-політичних формацій, трансформації культур та етносів [6, с.15–19; 26, с.15–18].

Таким чином, спільним для вчених є виокремлення регіону на основі єдності багатьох ознак та ідентичностей, характерних для його природи та населення. Такий підхід суттєво зменшує простір для різного роду маніпуляцій із визначенням як самого факту існування, так і меж окремих регіонів. Проте у політичних цілях нерідко використовується довільне визначення та окреслення меж регіонів.

Практика ведення гібридних воєн призвела до виокремлення регіонів на основі штучної регіональної ідентичності, заснованої не на основі єдності багатьох ідентичностей населення, а ґрунтуючись на одній (рідше декількох) ідентичності, серед яких виділяється проживання представників певної етнічної групи на певній території. Саме на цій підставі відбулося конструювання тези про необхідність захисту російського (чи російськомовного) населення поза межами Російської Федерації. Саме для перегляду державних кордонів України, дестабілізації ситуації в Українській державі у російських мас-медіа наголошується на розмежуванні України по вісі «Схід–Захід». При цьому анексія Криму та проект «Новоросія» передбачали не лише збройну боротьбу проти українського народу, економічний тиск на Україну, а й штучне конструювання «регіонів», прихильність населення яких до Російської Федерації мала ґрунтуватися лише на основі кількох ідентичностей, насамперед, мовній, культурній, освітній.

Формування українського геополітичного простору, державної території, поліфонії національно-культурного буття відбувалося в контексті багатовікової політичної нестабільності, створеної, не в останню чергу, завдяки гострому військово-політичному протистоянню сусідніх держав, які неодноразово зазіхали на українські землі. Отже, територія сучасної України складається з історико-географічних частин, які впродовж тривалого часу існували в різних державно-політичних організаціях, що не могло не накласти

відбиток на територіально-адміністративну структуру держави, її регіональну етнокультурну ідентичність. Розвиваючись у складі різних держав, зокрема й поліетнічних імперій Романових і Габсбургів, український етнос зазнав асиміляційних впливів і змушений був пристосовуватися до нав'язаних йому монархіями чи псевдофедераціями (союзами) форм територіально-політичного устрою. Все це вплинуло на те, що сучасні регіони незалежної України відрізняються не лише соціальною, етнополітичною і етнодемографічною структурою, але й суспільними настроями, рівнем формування громадянського суспільства, специфічними етноконфесійними і зовнішньополітичними орієнтаціями, різною історичною (національною) пам'яттю (свідомістю) населення. На думку українських істориків і політологів, основні гетерогенні параметри вітчизняних регіонів (цивілізаційний та етнокультурний) закладалися в попередні історичні періоди [22, с.286–295], зокрема, у системі управління Київської Русі, Галицько-Волинського князівства (поділ на землі), Великого князівства Литовського (поділ на удільні князівства, волості, округи), Речі Посполитої (поділ на воєводства, повіти, комітати; паралельне існування земель і країв). У ході Національної революції середини XVII ст. держава Б. Хмельницького запровадила полково-сотенну систему адміністративного устрою [19, с.227].

Після ліквідації української автономії Російська імперія поступово запровадила поділ на губернії (намісництва), які склалися з 5–15 повітів [29, с.26–27]. Натомість Австро-Угорщина поділялася на провінції, які склалися з округ (на Закарпатті – жуп) [17]. У період Української Народної Республіки територію поділено на 32 землі. Західноукраїнська Народна Республіка зберегла австрійський поділ на повіти [23, с.83–88]. В Українській РСР існували губернії і області (поділялися на райони), а деякий час (1957–1962 рр.) – економічні адміністративні райони. Однак їх частий переділ лише негативно впливав на національну самосвідомість та регіонально-культурну ідентичність населення [21, с.122–123].

Український соціум є історичною соціальною системою (термін І.Валлерстайна) в структурі європейської цивілізації, яка, у свою чергу, являє собою також історичну систему, щоправда, вищого ієрархічного рівня. Історична система повинна бути

інтегрованою мережею економічних, політичних і культурних процесів, що утримують систему в цілісності, роблять її холистичним об'єктом [35, с.203–207]. Україна, як історична система, повністю або частково зазнавала також впливу неєвропейських історичних систем, насамперед східної (азійської) та південної (мусульманської). Цими обставинами, не в останню чергу, пояснюється сучасний регіоналізм як відбиток впливу різних цивілізаційних історичних систем [20, с.24]. Проте заполітизоване виділення на українських теренах штучних регіонів за невиваженими критеріями обов'язково має під собою політичне підґрунтя.

Політична обумовленість розмежування України по вісі «Схід–Захід» була продемонстрована під час виборчих кампаній 2004, 2006, 2007 та 2010 років, коли у політичному дискурсі цілеспрямовано акцентувалася тема «двох Україн» – з різною мовою, культурою, релігією, політичними цінностями і геополітичними перевагами. Наслідком цього стало значне посилення регіоналізації електоральних симпатій, посилення суспільних протиріч довкола мовних, релігійних та інших етнокультурних цінностей [25, с.21]. На цьому тлі з'явилися й ярлики на зразок «галицьких покидьків» чи «донбаських злочинців». Протиставлення населення Донбасу і Галичини у багатьох ЗМІ промислового регіону досить тісно перегукувалося із багатьма матеріалами російських мас-медіа, де галичан нерідко характеризували як «галицьких покидьків». Інформаційна війна, покликана сприяти розколу України, на жаль, залишається засобом тиску російської сторони на Україну. Зауважимо, що як у деяких російських виданнях, так і на сторінках місцевих мас-медіа саме росіян Донбасу називали «стабілізуючим компонентом», завдяки якому, начебто, вдалося уникнути міжетнічного протистояння у регіоні [2], забезпечити поступальний розвиток промисловості [9; 16]. У публікаціях, розміщених упродовж 2013 р. у газеті «Донецкий криж», Галичину взагалі називали базою фашизму в Україні, яка у багатьох випадках «живе за власними законами, не визнаючи державних свят», а «єдність держави знищується фашистською ідеологією, підконтрольними фашистам мас-медіа, школою, церквою» [30]. Поряд з цим уявлення про Донбаський регіон у деяких ЗМІ намагалися сформулювати як прихисток насамперед «донецьких бандитів» [1; 13; 14; 15; 18; 32].

Власне, спроби протиставлення східноукраїнського та західноукраїнського населення ґрунтувалися лише на так званому «мовному питанні», ставленні до радянського минулого, до геополітичних орієнтацій та позаблокового статусу України. На подібних «ідентичностях» також базувалося й виокремлення територій українців-русинів [27, с.39]. Хоча за комплексом ідентичностей, які аналізуються для характеристики власне регіонів, і галичани, і русини, і жителі Донбасу є передусім українцями. Цей факт підтверджується, серед іншого, участю значної кількості населення України у волонтерському русі, спрямованому на забезпечення українських військ у протистоянні із Російською Федерацією та її найманцями з фейкових «Донецької та Луганської народних республік».

Масового поширення серед громадян та громадських об'єднань України набуло надання благодійної допомоги Збройним силам України, зокрема, в рамках акції «Підтримай Українську армію!». З цією метою Міністерство оборони України відкрило телефонну лінію «565», через яку можна переказувати кошти за допомогою телефонних дзвінків або надсилання СМС-повідомлень, два реєстраційні рахунки для надсилання банківських переказів [28]. Станом на 29 травня 2014 р. у рамках вказаної акції на рахунки Міністерства оборони України як допомога ЗС України від юридичних і фізичних осіб надійшло майже 126,7 млн грн. З цієї суми 119,1 млн грн. – грошові перекази на матеріально-технічне, решта – на медичне забезпечення ЗС України. За допомогою дзвінків на єдиний мобільний номер «565» на підтримку Української армії перераховано понад 29 млн 730 тис. грн (усі – на матеріально-технічне забезпечення ЗС України). Крім того, на рахунки Міністерства оборони України надійшло 105 тис. дол. США та 46,3 тис. євро [4]. За даними соціологічного дослідження, проведеного Центром Разумкова наприкінці квітня 2014 р., у разі широкомасштабного російського вторгнення 13,9 % опитаних заявили, що підуть добровольцями до Української армії, 10,3 % – що братимуть участь у підпільній або партизанській діяльності проти Росії, 39,3 % – що підтримуватимуть українську армію [8].

У цих умовах гасло «Схід і Захід разом», висунуте прихильниками Майдану ще у 2004 р. і підтримане учасниками Революції

Гідності, набуло реального втілення у життя. Агресія Російської Федерації проти України виявила, що «мовне питання» чи ставлення до радянського минулого не є настільки потужною мотивацією поведінки українських громадян, щоб вони відмовилися захищати свою землю.

У той же час виокремлення регіону «Новоросія» на основі використання жителями як спілкування російської мови, поширення радянської ідентичності, а також уявлень про історичне минуле, пов'язане із перебуванням територій у складі Російської імперії, видається спробою видати бажане за дійсне. Задекларована лояльність до Російської Федерації не витримує випробування часом в умовах різкого збільшення стану злочинності за масової участі у злочинних діях бойовиків «ДНР» та «ЛНР» і поглиблення економічної кризи, чому сприяє систематичне руйнування сепаратистами підприємств та транспортних шляхів сполучення.

Проте тривале протистояння бойовиків «ДНР» та «ЛНР» зі Збройними силами України в умовах, коли центральна влада прийняла рішення про здійснення соціальних виплат виключно на її підконтрольній території, найбільш ймовірно сприятиме поглибленню цивілізаційного конфлікту між населенням «ДНР» та «ЛНР», орієнтованим в основному на поглиблення співробітництва з Росією та реанімацію СРСР, й іншою частиною населення України (яку деякі автори називають «Великою Україною»), більшість якого позитивно сприймає європейські світоглядні цінності та позитивно ставиться до масштабного реформування держави із викоріненням корупції, посиленням ефективності судової гілки влади тощо. Проте поступово збільшується й кількість тих жителів самопроголошених «ДНР» та «ЛНР», які згадують, що «вони є громадянами України», українцями, які «не мали нічого спільного із прагненнями відокремитися». Навіть у вищому керівництві «ДНР» та «ЛНР» дедалі починають озвучуватися думки про необхідність припинення вогню і відновлення соціальних виплат, що де-факто може свідчити про згоду відновлення юрисдикції України над територією самопроголошеної «Новоросії».

Для подальшого системного аналізу регіональної специфіки перспективними видаються хронологічні дослідження (ареалогічні, просторові) та підходи, що набули розвитку в антропології,

історичній географії. При цьому перевага в осмисленні світу (суспільства) має надаватися не кількісно-теоретичному, а образно-географічному баченню, а простір повинен бути основною структурною домінантою комплексного дослідження [5, с.19–20].

Таким чином, виділення регіону (регіонів) на основі кількох показників, а не значної сукупності ідентичностей та ознак, може розглядатися лише як один із засобів інформаційної війни. Продуктивним, на нашу думку, видається аналіз сукупності характеристик регіону не лише на основі виокремлення багатьох його ознак, а й у зв'язку процесів, що відбуваються у ньому, із перебігом подій і явищ у наближених до нього місцевостях. Застосування методу наукової абстракції у цьому разі виважене у тому випадку, коли дослідник орієнтований на виділення і аналіз окремих компонентів чи характеристик регіону, а не на його штучне виокремлення (відрив) від інших споріднених регіонів, об'єднаних, наприклад, формуванням політичної нації. Те саме стосується штучного «відторгнення» субетносів від етносів з метою реалізації певних політичних цілей, як це, наприклад, робилося окремими політиками та дослідниками стосовно русинів.

---

1. Ар'єв В. Територія клану [Електронний ресурс] / В. Ар'єв. – Режим доступу: <http://www.hitforum.net.ua/archive/index.php?t-3628.html>

2. Бунтовский С. Была такая русская страна / С. Бунтовский // Спецназ России. – 2007. – № 4(127) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://specnaz.ru/article/?1073>

3. Бусыгина И. М. Концептуальные основы европейского регионализма / И. М. Бусыгина // Регионы и регионализм в странах Запада и России. – Москва, 2001. – С. 10–15.

4. В рамках акції «Підтримай Українську армію» на рахунки Міністерства оборони України надійшло майже 126,7 мільйона гривень // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/index.php?lang=ua&part=news&sub=read&id=35116>

5. Верменич Я. Історична регіоналістика в Україні / Я. Верменич // Український історичний журнал. – 2001. – № 6. – С. 19–20.

6. Верменич Я. Територіальна організація в Україні як наукова проблема: регіонально-історичний та політико-аналітичний виміри / Я. Верменич. – Київ, 2008. – 160 с.

7. Гаврилов А.И. Региональная экономика и управление / А. И. Гаврилов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – С. 239.
8. Громадська думка про суспільно-політичну ситуацію в Україні, електоральні орієнтації громадян / Результати соціологічного дослідження. – К.: Центр Разумкова, 2014. – С. 3 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/upload/1399382915_file.doc
9. Дмитриевский А. Необычный доклад в Адмиралтействе / А. Дмитриевский // Донецкий кряж. – 2013. – 8–14 марта.
10. Дністрянський М. Етногеографія України / М. Дністрянський. – Львів, 2008. – 232 с.
11. Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський: Автореф. дис... д-ра геогр. наук: 11.00.02 / М.С. Дністрянський; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2005. – 33 с.
12. Долішній М. Регіональна політика на рубежі XX і XXI століть: нові пріоритети / М. Долішній. – Київ, 2006. – 511 с.
13. Донецкие бандиты заняли первое место в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://novosti.dn.ua/details/37577/>
14. Донецкие бандиты под крылышком донецкой милиции? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ajr.org.ua/?p=1493>
15. Недетская Л. Донецкое правосудие отдыхает: бандит Нифонтов и компания теперь на свободе всей гурьбой! / Л. Недетская [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gromrada.com.ua/index.php?id=1621&show=news&newsid=15180>
16. Иванов А. Русские Колумбы Донбасса // А. Иванов // Донецкий кряж. – 2013. – 1–7 марта.
17. Історія Львова / [гол. ред. Я. Ісаєвич]. – Львів, 2007. – Т. 3. – 575 с.
18. Кастильский А. Криминальный интернационал [Електронний ресурс] / А. Кастильский. – Режим доступу: <http://maidan.org.ua/static/mai/1100012026.html>
19. Крип'якевич І. Галицько-Волинське князівство / Іван Крип'якевич. – Львів, 1999. – 218 с.
20. Крисаченко В. С. Український соціум: основні виміри соціально-політичного аналізу / В. С. Крисаченко // Український соціум. – К.: Знання України, 2005. – С. 9–25.
21. Кубійович В. Україна як географічне ціле і її частини / В. Кубійович // Енциклопедія українознавства. Заг. частина. – Київ, 1994. – Ч. 1. – С. 122–123.
22. Курас І. Етнополітика: історія і сучасність. Статті, виступи, інтерв'ю 90-х років / І. Курас. – Київ, 1999. – 656 с.
23. Литвин М. Історія ЗУНР / М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – 368 с.
24. Маринич О. Україна: історико-географічні краї / О. Маринич // Краєзнавство. – 1993. – № 1. – С. 41–42.

25. Національні меншини України у ХХ столітті: політико-правовий аспект / [кер. авт. кол. М. Панчук]. – Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2000. – 356 с.

26. Основания регионалистики. Формирование и эволюция историко-культурных зон / [под. ред. А. Герда, Л. Лебедева]. – Спб., 1999. – С. 15–18.

27. Панчук М. І. Політологічні розвідки / М. І. Панчук. – Парламентське видавництво, 2012. – 424 с.

28. Підтримай Українську армію! / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/mou.html>

29. Полешук Т. Історія Росії ХІХ – початку ХХ століття / Тамара Полешук. – Львів: ПАІС, 2008. – 400 с.

30. Поскребышев В. Фашизм пора остановить! / В. Поскребышев // Донецкий кряж. – 2013. – 14–20 июня.

31. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/category/arhiv/konf1/>

32. Трачук О. Донецкие бандиты собирались не только голосовать на выборах, но и агитировать за Лазаренко [Електронний ресурс] / О. Трачук. – <http://fakty.ua/90179-doneckie-bandity-sobiralis-ne-tolko-golosovat-na-vyborah-no-i-agitirovat-za-lazarenko>

33. Українське суспільство 1992–2007. Динаміка соціальних змін / [за ред. В. Ворони, М. Шульги]. – Київ, 2007. – 544 с.

34. Isseman, A. M. Lost in Space? On the 1. History, Status, and Future of Regional Science / A.M. Isseman // The Rev. of Regional Studies. – 1993. – Vol. 23. – №1. – P. 117–118.

35. Wallerstein I. Historical systems as complex systems / I. Wallerstein // European Journal of Operational research. – 1987. – Vol. XXX. – № 2. – P. 203–207.